

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjait a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető cikkeik, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Észrevételek

a „Néhány szó a próbavizsgák megtartásának szükségességéről a falusi népiskoláknál” című cikkre.

A „Közművelődés” I. évi május 3-iki 18-ik számában a fennjelzett cím alatt közzétett sorokra székelyföldi falusi katolikus tanügyünk jóhírnevének jól elfogott érdekében, a t. szerkesztő ur szíves engedelmeiből, bátor vagyok néhány észrevételet tenni.

Mindenekelőtt sajnálatomat fejezem ki a fölött, hogy a próbavizsgák megtartásának a falusi népiskoláknál — még soha senki által kétségbe nem vont szükségessége, ész- és tapasztalati érvekkel bizonyítva, most kezd hírlapi uton megvitattatni, mert ezen eljárás virágzó népiskolai tanügyünket a lesekkelő gonoszság szerrei előtt nem a legjobb színben tüntethetné föl, nagy kárára szent ügyünknek.

Ha Lövétén oly mostohák voltak eddig a tanügyi állapotok, mint a minőnek maga a plébános és iskolaszéki elnök jelzett cikkben ecseteli: kegyelmes püspök urunk ő Nagyméltóságához, mint az erdélyia utonomicus rom. kath. status igazgatótanács elnökéhez, az erdélyi összes rom. kath. iskolák és nevelő intézetek legfőbb igazgatójához kell vala már régebb fordulnia cikkíró plébános urnak, és az éber szellemű főpásztor, kinek nagylelkű áldozatkészségéből csak az imént is „azon kedves meglepetésben részesültek a lövéteiek, hogy ő Excellentiája ez évi 994. számú nagybecsű leiratában a III. tanító részére az 1884. évre 150 frt. o. ért. segélyt adományozni kegyeskedett,“ — gondoskodott volna mindenesetre arról, hogy a lövétei tanító is szép és drága nyáját az iskolai év végén előmutatni és azzal együtt a rövid, de fáradságos iskolai évi működéséről beszámolni köteles legyen — föltéve, ha a próbavizsgák meg nem tartása a tanítón maradt el.

Azon hosszu 8 év alatt, melyet cikkíró, mint

lövetei plébános és iskolaszéki elnök eltöltött, bizonyára hallott már arról, hogy más helyeken szoktak zárvizsgálatok tartatni, a melyeken esperesek is, papok is, tanult intelligens emberek is, urak is, községi előjárók is, képviselők (még országosok) is, egyházi tanácsosok is in corpore és szülők is szoktak megjelenni, s nemcsak a helybeli lelkész, vizsgálató tanítók s talán egy pár előjáróági tag van jelen, kiket a község bírja vaskos kemény polgáraitól kényszer utján vezetettek elé. Mert — mernek egyre tized tenni, (pedig szegény ember vagyok) hogy csak Homoród Lövete azon község, „a hol a közel mult 8 év alatt a gyermekek a pásztorbot mellett tették le a vizsgát, nem az iskolában.“ Ebben Lövete exempluma — hiszem — nem vonzott.

Háromszék megyében a kézdi-orbai-i esperesi kerületben és az egész tiszta katolikus és classicus Csikmegyének három esperesi kerületben a falusi és városi népiskolák növedékeinek évi vizsgálatai a lehető legnagyobb ünnepélyességekkel szoktak megtartatni és pedig hétközsapokon — a vasár- és ünnepnapoknak más rendeltetési lévén — nem az 1858. évi 38. t. cz. életbeléptetése óta, hanem nagyon kevés kivétellel — úgy hiszem — emberi emlékezteltől fogva, tehát nem csak most kezdjük belátni azoknak „szükségességét.“

Eltelkintve az egyháznak a vizsgálatok megtartását elrendelő gyakorlati paragrafusaitól, melyek a messze mult időkben gyökereznek: lássuk az újabb korban hozott állami és egyházi törvényeket, melyek az évi vizsgálatok megtartását szabályozzák.

1. Az 1868. évi t. cz.-nek 1876-ban megírtént revisiója alkalmával hozott 28. t. cz. a 13. §-ban az iskolaszék teendőiről intézkedvén az 1-ső pont utolsó előtti második bekezdésében ez áll: „az évi vizsgálatokon jelen van.“ (t. i. az isk. szék.)

2. Erdélyegyházmegyénk nagyméltóságu Püspöke „az egyházi és iskolai tanácsról“ az 1877. évi

január 10-én 50. sz. alatt szabályrendeletet adván ki az egész egyházmegye és minden egyes plébánia részére is; ezen szabályrendeletben „a hitközségi tanácsnak, — mint iskolaszékeknek, főbb teendői” között „a tanügyre nézve” az országos törvényhez alkalmazottan ez áll a 40. §-ban. „Az évi vizsgálatokon jelen van.”

3. Az erdélyi egyházmegyében mindenik kerületi esperesnek meg van küldve: „Egyházhatalomsági utasítás a magyarországi Latin és Görögszertartású rom. kath. egyházkerületi tanfelügyelők (esperesek) számára a népiskolai ügyben.” Ennek a 13. §-f) pontja alatt ez áll: „Mennyire lehetséges, a hivatalos látogatáson kívül az évi vizsgálatokon is majd egyik, majd másik iskolában megjelenik.” (az esperes). Természetes, hogy nem is jelenhetik meg mindenik, mert ugyanazon egy napon, egy kerületben több helyen is tartathatják évi vizsgálat (nem vizsga) de ilyenkor az esperes, kinek hitelekkel azelőtt be vannak minden hitközségből a zárvizsgálatok jelentve, vagy az alesperes, vagy bármelyik plébánost felkéri és megbizta, hogy helyette hitatalból, ott a hová maga nem mehet, a vizsgálatokon elnököljön.

4. Az erdélyi egyházmegyében szintén meg van küldve mindenik lelkésznek: „Egyházhatalomsági utasítás a magyarországi Latin és Görögszertartású rom. kath. plébánosok részére a népiskolai ügyben”, — melynek 37. §. szövegében ezt tartalmazza: „A tanév végén tartandó nyilvános vizsgálatok idejének meghatározása iránt az iskolaszékek javaslatot terjeszt elő (a plébános, mint iskolagazgató) illetőleg a helyi körülmények szerint a vizsgálatok napját megállapítja, s arra a rendszabályok 39. §-a értelmében az iskolaszék tagjait és az érdeklött szülőket célszerű módon meghívja, értesítvén a vizsgálat megtartásának napjáról az egyházkerületi tanfelügyelőt is, — (tehát az esperest, hogy a „mennyire lehetséges” ő is „majd egyik, majd másik iskolában megjelenhesék az évi vizsgálatokon.)

Egyebekben pedig „fiat pax in virtutibus nostris.”

László József,
lelkényi lelkész.

Az iskolában való részrehajlatlanságról.

Egy szomszéd faluban tett séta alkalmával mintegy 9—10 éves fiúcskával találkoztam, kitől tanítójának neve s lakása felől tudakozdván, egy uttal azt is kérdém a szolgálatkész fiutól, hogy vajon szereti-e őt a tanító. A gyermek nyíltan megvallá, hogy tanítója szereti őtet, de a vagyonos gyermekeket még jobban szereti.

„De a vagyonos gyermekeket még jobban szereti.” Ezen mondást semmikép sem tudám felejtteni. Sokat gondolkoztam felette s végre is igazat adtam a gyermekies ítéletnek s nyilatkoztam és ez indított e sorok írására is, melyekben kiterjeszkedem röviden a gazdagok iránti, a tehetős eszűk iránti — és hizelgő tanulók iránti részre hajlásra. —

A fentebbi gyermeki ítélet szerint tehát a gazdagokkal jobban bánnak mint a szegényekkel. Ez helytelen eljárás fogja még a laikus is mondani. S valóban, ki ne tartaná nagyon is igazságtalan eljárásnak a gazdagokkal való jobb bánásmódot; a gazdag gyermekekkel, kik már a szegény gyermeki korban is a szülők, de még jobban mondva a nagypapa, nagybátya, mindenik nagynéne és nagybácsi által annyi de annyi dédelgésben részesültek? míg oly számos árvának és szegénynek vaimi ritkán jut egy-egy barátságos megszólítás, velők nem törődik sem apa, sem anya, sem rokon vagy nagybácsi, mert ezek a mai s holnapi szükségletek beszerezhetésének mikéntjéről gondolkoznak, aggódnak. — Azonban szándékosan mondom, hogy nem mindenik szegény gyermek így szerencsétlen, mert ezen osztályban is vannak oly szülők és rokonok, kik szeretik gyermekeiket s rokonaikat. — Ki tagadhatja azonban, hogy a gazdag gyermekek iránti bánásmód a szegényekkelivel szemben gyakran nagyon is ellentétben van. — A gazdagnak házában többnyire kellemesség és kényelem uralkodik, míg a szegény kunyhójában éppen a szükség, nélkülözés és gond teszi az életet nehezzé; s éppen az iskolának kellene ezen ellátást szentelt falai közé plántálni s az iskola váljék a gazdagnak barátságos, a szegénynek pedig sőtét, mogorva dolgozó?

Lehetséges lenne-e ez a nélkül, hogy ott az önhittség és pajzanság, itt pedig a kedvetlenség, gyűlölet és irigyságnak undok gyümölcsei ne érlelődjenek? Gazdag és szegény érezzék magukat jól az iskolában, álljanak ugyanazon törvények alatt, igen, sőt legyen az iskola a szegényekre nézve a humanitás menhelye. A tanító szeretetének és hűségének verőfényénél melegedíjk a szegény, legszegényebb gyermek is érezze a örömmel mondhatta másoknak is, hogy a tanító őtet szereti és ezen szeretetben találjon a családi elhagyottság és hidegség helyett kárpótlást.

Már is sok panaszt hallunk, hogy a gazdagok, vagy azoknak nagy része, a szegények felé emelkednek s azon balhiedelemben vannak, hogy nemesebb vérből származottak s hiszik, hogy már vagyonuk által is többet érnek az emberi társadalomban mint a szegények és kisebb születésűek. — Az iskola hallja ezen panaszokat sőt saját példája által segíti elő ezen ítéletnek megerősítését s igen rendszeres utasítást ad arra, hogy ezen ítélet már a fiatalság közt megerősödjék s öntudattá emelkedjék, mert az iskola gyakran barátságosabban és illedelmesebben beszél a gazdaggal, mosolyogva fogadja hibáit, ha azok talán százszor vagy ezerszer is előfordultak már gyöngédebben javítja ki s akárhányszor az oly gazdag kedvenczet, ha mindjárt hanyag és helytelen is, még felügyelőül is alkalmazza a tanító s azt akarjuk, hogy sem ő sem pedig a többiek ne vegyék észre, hogy vele másképpen bánnak mint amazokkal? Ő ne érezze, hogy másoknál egy szálla több dorgálást, szemrehányást és büntetést idéz elő, mint nála a genda?

Valahányszor ezt elfelejtendő, jusson eszünkbe a bevezetésben említett gyermeki ítélet. — Kit nem indít

belső részvét és könyörületességre, ha naponkint bár- csak egyszer, a tanító hűséggel és gondnal áttekinti gyer- mekseregét, s itt a 60, 70 s talán több gyermek között azoknak nagy számát ismeri, kik minden szeretetteljes nevelés nélkül nőnek fel, hol vagy az apa, agy az anya, vagy pedig mind a kettő oly vétkeesen megféle- keznek gyermekeikről, azokat teher gyanánt tekintik s velők anyira embertelenül is bánnak? Kit nem indít ezeknek látása szívélyes könyörületességre? Itt legyünk aztán tanítók, apák, és anyák is egyuttal, itt nyissuk meg szívünket s feleljük a vétkes és büntetésre méltó szülőket, a szegényes és rongyos ruhákat: gondoljunk hivatásunkra és ezen gyermekek jövőjére és talán elér- betjük azon lelki nyugalmat, hogy egy különben elveszett gyermeket megmentettünk. „Légy üdvözölve, mert te mentetted meg életemet és lelkemet.“

A tanító, főkép a szegény és elhagyott gyerme- kek irányában tanusított bánásmódja által mutathatja meg leginkább nemeslelkületét, hívás iránti szeretetét és áldozatkészségét —

Valjon azért magasztalják és ünneplik Pestaloz- zit, mert uri gyermekek számára alapított inté- zetet? O Nem! azért, mert ő a szegény és elhagyott gyermeksereg közt élt s azokért szenvedett minden kigon- dolható nélkülözést, mert ő mondá ki először legnyo- matékosabban, hogy a legszegényebb gyermekben is a leggazdagabb hajlamok és tehetségek szunyadozhatnak.

Dicső emlékezetű Mária Terézia királynét jeles kormányzása mellett még miért emlegeti és áldja Erdélynek lakossága? Azért mert az erdélyi r. kath. árvák és szegények részére hatalmas árvaházat alapított, mely- ben eddig mintegy tízezer árva neveltetett s mely árva- ház most is évenként 32 ezer frtot fordít árváknak nevelésére, ruháztatására és ételmezésére.

A történelemnek s közvéleménynek ezen intései ne maradjanak hatás nélkül tanítói kis körünkben. —

(Vége köv.)

T A R C Z A.

Busan sir-ri . . .

*Busan sir-ri a harang a toronyban,
Az embernek a szíve úgy megdobbán;
Fájó könnyek égetik a szemét . . .
Özvegy asszony ifjú lányát temetik.*

*Hétféherbe öltözött szép leányok
Környezik az elhervadt virágot,
S mikor aztán nyeli el a hideg sir,
Mindeniknek szíve lelke érte sir.*

*Ezerekre menne száma azoknak,
Kik a sirnál keservesen zokognak,
Nem hiába! É-gy szép virág halála .
Van-e ember, kinek szíve ne fájna!?*

*Legjobban fáj ez az édes anyának,
Kit ma-holnap sirba hurczol a bánat;
Az árvának egyetlenegy gyámola,
Egyetlenegyjó reménye lett oda.*

*Szakadatlan azt zokogja a szegény,
Mennyi bánat sajog az ő kebelén,
Neki immár a világból mi haszna,
A sínes, a ki ide őt kisírassa.*

*Én is, mint e szegény asszony, úgy vagyok,
Én is vele éppen arra gondolok:
Mikor engem vésznek egykor haiva ki
Vajjon értem eji e könnyet valaki!?*

Bodó Adám.

„SZIVHANGOK“

— Anyámhoz. —

I.

A mi után oly rég . . .

A mi után oly rég, oly nagyon epedtem:
Jó anyám levele itt van a kezemben!
Legyen is megáldva érte a posta,
Hogy azt hűségesen nekem ide hozta!

Ugy dobog a szívem, majd kitörni készül . . .
Valjon mit olvasok az ő leveléből?
Örülök is neki . . . mégis nagyon felek . . .
Reszketve töröm fel a piros pecsétet!

Mert az aggaszt, hátha, rosszul megy a dolga,
Özvegyi ruhában boldog vajh'ki volna?!
Maga felől ugyan mi jót is írhatna,
Kit meglátogat e lét minden siralma?! . . .

Tudom jól, hogy az ő napjai mint telnek,
Annak a hűséges, áldott jó kebelnek . . .
Valjon alszik bár egy órát éjjelente? . . .
Tövises vánkoson ugyan, ki pihenne? . . .

Pedig tudom, hogy ő ily vánkosra fekszik,
Nem is nyughatik ő azon, bár egy perczig . . .
Egy egy tövissé lesz minden gondolatja,
Ha reám gondol és sorsom fontolgatja! . . .

És mégis, lám, ő az áldott levelében
Ugy ír, mint más ember rózsás vig kedvében,
Mintha a legjobban neki menne dolga . . .
Mintha gyémánt gyöngyöt, selyem ruhát hord'na

Maga bajairól nem panaszol mit sem,
Csak hogy panaszával meg ne keserítsen!
„Jól vagyok én fiam, ne aggódj' te értem,
Csak az a jó Isten téged' megsegéljen!“

Oh! ha megsegélne! . . ha rám is derülne,
Boldogabb napoknak tavasza, derüje!
Mi öröm-, virágot az szívemnek hozna:
Neki küldeném én — koszoruba fonva!

II.

Oh, ne alkonyulj még . .

Oh, ne alkonyulj még éltető napom te!
Küld sokáig fényed, meleged szívembe!
Ha elhagysz, körültem zord, sötét éj támad,
Szivem áldott napja: szerelme anyámnak!

Hiszen ha egemről leviszi sugárit,
Azon még egy árva csillag se világít!
Vihar-teljes felhők vonják be sötétben . .
Utamat tévesztem . . S még czélhoz sem értem!

Ne hagyjon el engem melege és fénye,
Mely bölcsömtől kezdve szívemet kísérte;
E rideg világban rég megfagyott volna,
Ha csodás hatalma reám nem mosolygna!

Minél hidegebb volt körülöttem a lét,
Annál melegebben éreztem erejét!
Ha szívembe szállt a bu éje, hiába!
Elüzte azt reám áradó világa!

Ne hagyjon el, bár míg czélomhoz elérek,
A mely után sovárg bennem e szív, lélek!
Áldott sugarait hadd árássa végre,
Remélt boldogságom elkészült fészkére!

Hadd lássa meg ő is a mire úgy vágyik,
Élte folytatását: játszó unokáit . . .
Csak úgy tér ő nyugton örök pihenőre,
Ha szívem rá bizza egy szelíd, hü nőre!

Kiknek fény, melegét örökül átadja,
— Mint a csillagoknak sholdnak az ég napja —
Oh! így hogyha ki is alszik szem világa:
Ezek szerelmében ő mosolyg fiára!

Seyfried Ernő.

A VÁNDOR.

Utrakél egy ifju,
Jobb hazába vágyik,
Szöke fürtjeivel
Enyhe szellő játszik.

Városon, falukon
A hol által halad:
Gyönyörű term-tén
Minden szem fennakad.

Uj Adonist képez
Tekinti mindenik,
Bámulat, dicséret
Méltán reá illik.

Fején pörge kalap,
Vállán csinos mente:
Olyan jól áll neki
Palinkára vetve!

Szemében égi tűz,
Miként a vágya — nagy.

Kimért lépésekkel
Czélja felé halad.

Az idő kedvező,
Utja görönytelen,
Naponra három-négy
Mértföldet elmegyen.

Előre néz mindig,
Alig veszi észre,
Mily távol maradt el
Drága sz löföldje!

Völgyek s berkek ölen
A mint tovább halad,
Csinos mentéjének
Irigylője akad.

A szél, és a meleg
— Nehány lépéanyire —
Buttogják egymásnak:
De csinos mentéje!

Enyém lesz — mond a szél —
S a mentét megrántja:
Megrészket beléje
Az ifju válla . . .

Folyik a küzdelem,
Hevesebb lesz egyre,
Majd kettőbe szakad
A kis csinos mente!

Vihar lesz a szélből,
És leszen fürgeteg:
Olyant rándít újból,
Hogy a mente reseg . .

Az ifju nyertes lesz,
A szél megszégyenül,
Az ifju megmentett
Mentéjének örül.

Az ifju tovább megy,
Jól érezi magát,
Miközben a meleg
Csókolja arcáját.

Az ifju ellágyul,
Meleggel érzeleg,
Szöke fürtjeiről
A verejték csepeg . . .

Nagy teherré válik
A kis csinos mente,
S csupa szánalomból
A meleg elvette . . .

* * *

Szép bánással, édes szülő!
Föbbe méssz;
S gyermekeddel szemben te is
(Győztes lész . . .

Kisebb közlemények.

— **XXXIV. választmányi gyűlés**, mely tartott 1884. május 4 én. Jelen voltak dr. Tódor J. alelnök, Nagy I. kanonok, Gidófalvy G. dr. Cserni Béla; Straubert Ö. Könczey S. Tamásy A. Fogarasi J. Szentmiklósi J. Benedek J. Pál I. titkár.

1. A jegyzőkönyv hitelesítettik azon észrevétellel — hogy az első szakosztály beiktatott jegyzőkönyvének 5 pontjával kapcsolatosan a választmány határozatképp mondta volt ki, hogy ezután a szakosztályok együttesen üléseket tartanak, hogy a szándékolt felolvasásokat nem azon szakosztálybeliek is meghallgathassák.

2. Alelnök jelenti, hogy Frink István tanárjelölt a társulat második szakosztályába rendes működő tagnak kíván belépni. — Örvedetes tudomásul vétetik s az erről szóló oklevél neki kiadni határozatik.

3. Alelnök jelenti, hogy Frink István „Pericles, irodalom és művelődés történeti tanulmány“ ugy szintén Spaller József a „Házi ipar, mint a székelyföldi népnévelés fölvirágzásának egyik igen fontos eszköze“ czimmez köteles munkálataikat beküldötték. — Az első dolgozat a II-ik, a második pedig az első szakosztálynak adatik ki véleményes jelentés-végett.

4. Az első szakosztály megteszi jelentését. Jegyzőkönyv, mely felvétellett az erd. irod. társulatnak f. é. május hó 3-án tartott összes szakosztályi üléséből.

Jelen voltak: Gidófalvy Gergely elnök. dr. Tódor József. dr. Cserni Béla, Pál István, Takó János. Tamásy Áron, Benedek József. Haydn Hugó, Könczey Sándor, Dr. Szuchy Béla.

Dr. Suchy Béla a kath. hit istenségéről bölcsészeti szempontból felolvasást tart. A látható anyagi világ, az emberi természet, Isten eszméje csupán az ész által figyelve meg, nem egyéb — mint a bizonytalanság és talályszerűség láncolata: a hit gyámolával azonban e bizonytalanság oszlik, a hitelvek nyújtotta megfejtés az ésszt is megnyugatja. — azért a kath. hit, mely ezt összhangzatosan teszi, isteni. — A hit czikkelyek mind vég-elemzésben elvitáztatlan észelvekre vezethetők vissza, — ez észelvek bizonyossága a dogmák igazságát is igazolja — s így hitünket összességben mint Istentől nyert ajándékát, hozzája méltón tünteti fel. — A hittitkok is, amár az ész körén felül, de mert nincsenek az ésszel ellenkezésben, a kath. hit istenségére utalnak. — Összehasonlitva végre a kath. hitet más hit és felekezetekkel, miután ezekben a való isteni elem egyik-másik tan következtésben szükségkép kizártnak lenni látszik, — csattanósan megállapítható a kath. hit Istensége.

A felolvasás a megejtett eszmecsere folyamán, mint kerekded kidomborított, sajátserü felfogású mű fogadtatott el, melyet szép nyelvezete, éssz és szivvetható előadása becsben emelnek. — Kifogásoltatott, hogy szerző sok dolgot csak igen könyvedén érintett, mit a laikus ész — nem lévén a hittitkok és dogmák ismerésében oly mélyen művelt mint a theologus, — könnyen félreérthetne. A részletek bővebb kidolgozása ezért főbb gondot igé-

nyelt. — Elhanyagolva volt, s pedig a világosság s tiszta felfogás rovására, a negatív elem feltüntetése is, — mit talpraesett példák által különben igen helyesen lehetett volna pótolni. — Szerző e megjegyzésekre reflectálva — hogy nem mindent felölelő kimerítő értekezést, — hanem felolvasást kívánt tartani, kijelenti, hogy kész a kifogásolt helyeket újra kidolgozni, s művét a lapban való közlésére a társulatnak átengedni. K. m. f. Gidófalvy G. elnök.

5. A II. szakosztály megteszi jelentését: Jegyzőkönyv, mely felvétellett az erdélyi római katolikus irodalmi társulatnak 1884. év május 1-sején Gyulafehérvárrt tartott II. szakosztályi üléséről.

Jelen voltak a helybeli szakosztályi tagok mindnyájan egynek kivételével.

1. A tagok mindenekelőtt szükségesnek látták a szakosztály tisztviselőségének kiegészítését s közfelkiáltással Pál Istvánt alelnöknek és Könczey Sándort jegyzőnek megválasztották.

2. Elnök jelenti, hogy a szakosztályhoz ily című mű „Egy történet makaronival“ tétellett át bírálat végett. — A mű már előbb mindegyik szakosztályi tagnak kilévén adva átolvasás és áttanulmányozás végett. most újból is közös figyelemmel átolvastatván, szakosztály ugy találta, hogy a mű nyelvezete folyékony, gördülékony, sőt választékos, a műfaj természetének megfelelő, mely rá talált volna egy más tartalomra is: mert noha a tartalom itt ott még humoros színezet is ömlik szét, de egészben véve, azt még is oly kisszerűnek kell mondanunk, hogy ezen szempontnál fogva a művet a lapban való megjelenésre ajánlani nem merjük. — Különben tagsági dolgozattal elfogadhatóak s a levéltár számára megtarthatónak véleményeztetik.

3. Elnök az I. szakosztály által február 2-án tartott üléséből tett s a választmány által határozottá is emelt javaslatához képest kéri a szakosztályt, hogy a közelebbi gyűlésre egy felolvasásról gondoskodják. — A tagok más téren való nagy elfoglaltságukat hozván fel, elnököt bízzák meg, hogy a felolvasásról gondoskollják. Több tárgy nem lévén a gyűlés szétoszlott. K. m. f. Pál István elnök. Könczey Sándor jegyző.

Miandkét szakosztályi jelentés tudomásul vétetik.

6. A számvizsgáló bizottság megteszi jelentését. — Február 3-tól május 4-ig. összes bevétel 1594 frt. 45 kr. összes kiadás 716 frt. 51 kr. összes pénztári maradék 877 frt 94 kr.

Utolsó vizsgálatnál volt f. év febr. 3-án bevétel — 1305 frt. 45 kr. Kiadás 52 frt. 65 kr. Maradék 1252 frt. 80 kr.

— Tudomásul vétetik s egyszersmint ezzel kapcsolatosan alelnök jelenti, hogy a lapban a hátrálékosokhoz felhívás intézetett volt tartozásaik fizetésére, határidőül ápril 10. tűzetve ki, ugyanazon lappal utánvételi lapok is küldettek szét — rájegyeztetvén kinek-kinek adóssági összege is, minek ha eredménye nem lenne, az illetőkkel szemben a beperesítés helyezetett kilátásba, s a pénztárnok csakugyan a fizetni nem akaró adóssokat be is peresítette. — Ezen utóbbi jelentés is tudomásul vétetik.

7. Alelnök, jelenti, hogy Kovács Gyárfás buzgó munkás társunk a jövő közgyűlésen felolvasást tartani ajánkozik, megjelölve a felolvasásának tárgyát is. — Örvedetes tudomásul vétetik, s elhatározzatik, hogy dr. Cserni Béla is fölkéressék még a mult közgyűlésről időhiány miatt elmaradt felolvasásának megtartására, úgy, hogy a kibocsátandó meghívóban első felolvasó dr. Cserni és második Kovács legyen, alelnök pedig utasittatik az alapszabályok értelmében a közgyűlés tartásának idejét kitűzni s a meghívást elkészíteni.

8. Alelnök bemutatja Löwy B. nyomdásznak kérését, melyben a szerkesztőség által a lapnak kellő időben való meg nem jelenéséért a rárótt büntetéspénznek elengedését a választmánytól kéri.

A kérésnek most hely adatik s a büntetéspénz elengedtetik, azon megjegyzéssel, — hogy a szerkesztőbizottság által a szerződés értelmében lap késedelem czimén a nyomdászra kirótt pénzbüntetés ellen semminemű tolya módásznak a választmány helyt adni többé nem fog.

9. A jegyzőkönyv hitelesítésére Nagy I. Tamás, A. és Straubert választmányi tagok kéretnek föl.

— **Jegyzőkönyv.** felvételtek 1884. évi április hó 24-ik napján az Alesik-kászton esperesi kerület papságának Nagykásztonban buzás Mihály alesperes plebános elnöklöte alatt tartott tavaszi koronagyűlésében.

Jelen voltak: Elnök Buzás Mihály alesperes szentmártoni plebános; György Márton ménasági, Koncz Istvan tushadi, Ferencz Ignác nagykaszoni, Veress Istvan kásztonijalvi, Veress Sándor szentimrei, Hosszu Ferencz szentkirályi, Rancz János szentsimoni, Császár Károly kásztonjakablaivi plebánosok, Bajna Ferencz nagykaszoni, Ballo Janos tushadi és Kalit Ferencz szentsimoni segédlelkészek. Kifogástalan es kellően igazolt okok u.m. betegség es hivatalos tendök végzése miatt a gyűlésben részt nem vettek: Nagy Lajos cz. kanonok főesperes szentgyörgyi plebános, Szöke Endre ércl. esperes mindszenti plebános, Fejer Jozsef szentleléki, Bardocz Istvan kozmási plebánosok es Pál György szentgyörgyi segédlelkész. A szokásos „Veni sancte“ megtartása után elnöklö alesperes Úr milyen átgondolt, a társadalom bajait nagyban felölölöl, érzelem gazdag beszéddel nyitotta meg a gyűlést. A megnyitó beszéd szellemét a gyűlés magáévé tevéen s annak szövegét is jegyzőkönyvileg birni akarván azt jegyzőkönyvbe iktatni határozta. A megnyitó beszéd szövege következő:

Kedves Paptársaim! Bár merre tekintünk az europai continensen, mindenfelől vészterhes felegk tunnek szemünk elé. Keleten a nihilismus ütötte fel sárkány fejét, nyugaton az anarchismus es socialismus pokolgépek alkalmazásával törekszik aláadni a fenálló társadalmi rendet? S mit mondjak a mi édes hazánk valláserkölcsi állapotáról? Talán itt bájoelőbb a lathatár es kedves képet mutat a panorama, mely hűhü keblünk boruját elüvén vigasztalóbb kiátással kecsegteti egy ezredéves szenvedés után a bekealdásaiert sóvárgó lelkünket? Fájdalom I hazánkuak ma sötétebb képe van mint voltak a tatárpusztítás korszakában. És vajjon miért? mert a keresztény társadalom messze

eltávozott a világtörténet központjától, Krisztustól, kibem egyedül van üdvösség. Az uralkoló liberalismus katolikus alapjaink es alapitványaink jogi természetét kérdéssé tette már: egyetemünk decatholizálása nyílt titok, a házasság szentségét profánálni törekedtek, ünnepe es vásárnapjainkat tényleg profánálta, stb. stb.

Ezek csak egyes vonásai ama gyászosképnek melyet hazánk egyházpolitikailag felmutat. Mózes a teremtés első korszakát elnevezte chaosnak, nézetem szerint azért, mert a természet tenyész ereje akkor még csak fejlődésben lévén, a productio fokát nem érte vala el. De folytatólagosan azt jegyzi meg: hogy az Úr lelke lebegett a vizek fölött. Eszerint tehát az anyagi világot chaosból az Úr lelke emelte ki es tette azt a tenyész erő boldog tulajdonosává. A mely szóval Mózes hajdan az anyagi világ zavaros állapotát jelezte azt gon, dolom, hogy a részrehalatlan történész majdan ugyanazon elzóvel fogja korunk erkölcsi világának chaoticus állapotát feltüntetni. Mert a társadalom minden rétegében az eszmék es elvek hasonló zavartsága mutatkozik jelenleg, a minőnek az első történész a teremtés első korszakát rajzolta.

De annak lelke, ki a teremtés hajnalán a mélység fölött lebegett es a ki az anyagi természetnek állandó tenyész-erőt kölcsönzött: ott lebeg most is egyháza fölött, hogy a szenteket termő keresztény talajról a ferde fello-gások, rossz eszmék es gonosz elvek fojtó töviseit kiirtsa, es az erkölcsi világot az ál-liberalismus gonosz szelleme által támasztott chaosból kiemelje. Ezen kortüneteket per summos apices csak azért emlitém fel, hogy álláspontunk komolyságát szemünk elől perczig se téveszszzük, es hogy minél hevesebb a világ lelke által ellenünk intézett támadás, annál elszántabban es tökézatosabb felkészültséggel lépünk a küzdterre, hol a kitartó keresztényi küzdelem még mindig győzelmi babért aratott. Cristus vincit. Cristus imperát. Minden — szt János szerint — mi Istentől származik, meggyőzi a világot.

S a győzelem, mely meggyőzi a világot, az a mi hitünké.

Ezek előre becsátása után, mielőtt a gyűlés tárgyai nak részletes megvitatása elő vétetett volna, még a kalocsai zsinat határozatainak felolvastatott XIV-ik fejezete „De promovendo Indulgentiarum usu,“ mire kezdetét vette a kitűzött tárgyalandó pontok fölötti vitatkozás.

A gyűlés tárgyai:

I.

Püspök urunk ő Excellentiája fiui mély hódolatta jegyzőkönyvileg es indokoltan megkérendő azon czélból hogy a papi beneficiumok ama szizalékát, melyet minden javadalmas az ugynevezett kiségitő alap (fundus auxiliaris) javára évenként adni tartozott, de a mely kötelezettséget eddig is az egyházmegye papsága nem önkénytesen teljesített, ha véglegesen nem lehetne, bárcsak ideig- ideiglenesen beszűntetni méltóztatnék.

— A kerületi gyűlés mindeuesetre beismeri, hogy a kiségitő alap (fundus auxiliaris dioecesanus) életbe léptet-

tése nagy gondolat volt és annak célja szent, de tekintetbe véve azt, hogy az erdélyi egyházmegye lelkészkedő papsága jövedelmének — különösen a kepes állomásokon — napról-napra csökkenését s a nép irtozatos szegénysége miatt behajthatatlansága sulyát fájdalmasan kénytelen érezni, tekintetbe véve azt, hogy a csekély jövedelem, melynek a lelkészkedő papság manapság szitkok és átkok között is csak nagyon nehezen juthat birtokába, anyyira meg van mindennemű adókkal terhelve, hogy magasztos hivatásához illő önfentartási élet-módja már kérdéssé vált, megfontolva azt is, hogy miután a kiségitő alapba begyűlt szép összegnek és vallásalapnak akár új plebániák állítására, akár más szegény egyházak és iskolák gyámoztatására, meglehetősen ereje van, és látva továbbá azt, hogy ezután a kiségitő alapba még önkényes adakozást is csak öamegrövidítésünkkel tehetnénk: a kerületi gyűlés következőleg határoz.

— Hivatkozással Csik-Szt-Mártonon 1883. április 10-én felvett jegyzőkönyve I-ső pontjában foglalt megállapodására, tekintettel az abban felhozott és itt is jelzett indokokra, püspök urunk ő Excellentiája jegyzőkönyvileg hódolatteljes tisztelettel kéressék föl arra, miszerint a kiségitő alapba való befizetéseket akár véglegesen, akár bizonyos időre, legalább míg a papi nyugdíjlap megerősödvé leend, vagy a míg jövedelmünk bizonytalanságának és esetlegességének stadiumából kiemeltetnek vagy jobbra fordulásnak örvendhetne, megszüntetni kegyeskedjék.

II.

Az alsziki és kászoni népes egyházkerület templomaiban ez időszerint csak egy sincs kiváltságolt oltár: ő Excellentiája legmélyebb alázattal megkérendő a végett, hogy az egyház e drága kincstárát az Urban elhaltak számára e kerület templomaiban is legbőlcsebb belátása szerint felnyitattai kegyeskedjék.

Az egyházjogtan szerint az oltárkiváltság, melynél fogva a kiváltságolt oltárhoz (altare privilegiatum) az apostoli sztszék által kötött azon kegyelem, hogy a tisztító helyen szenvedő lélek, a melyért azon szent mise mondatik, teljes bucsuban részesül, az első századokban s ritkán osztatott ugyan, sőt még a 16-ik és 17-ik században is csak egyes templomokban s azoknak is rövid időtartamra adatott, azonban a 18-ik század elején XIII. Benedek pápa 1724 Julius 20-iki brevejével minden székes egyháznak örök időkre mindennapi kiváltságolt oltárt adott, de ezt XIII. Kelemen pápa 1753. Május 19-én megszüntette és a helyett mind a plebánia templomoknak, mind a székesegyházi s apátságoknak a megyés püspök e kegyelmérti folyamodására hétévre mindennapi kiváltságolt oltárt adományozott. — Miután az 1766 évi Bajtay féle rendelet tanúsága szerint az apostoli szentszéktől XIII. Kelemen pápa által 1762. márcz. 17-én ezen oltár-kiváltság az erdélyi püspöki megye minden plebánia templomára 7 évre ki volt terjesztve, s azt Bajtay erdélyi püspök Nagy-Szebenben 1766. aug. 24-én kelt rendeletével — meghagyván az alsziki esperesnek, hogy az ő nevében minden plebánia templomban, mely az ő kerületéhez tartozik egy oltárt, hogy kiváltsággal birjon jelöljön meg, s azt a ki-

váltság idő tartamával jelzett táblával ellátni gondoskodjék — a neki adott hatalomnál fogva még egy más hét évre is meghosszabbította, az oltár kiváltság új életre ébresztése és templomainkba való vissza hozatala céljából a kerületi gyűlés következőleg határozott:

Püspök urunk ő Excellentiája fiui mély hódolattal jegyzőkönyvileg kéressék fel arra, hogy az Alszik-kászoni esperesi kerület mindenik plebánia templomában egy egy oltár számára az apostoli szentszéktől atyai bőlc gondoskodásából kitolyólag kiváltságot eszközölni kegyeskedjék.

III.

A vadházasságok ügyét illetőleg a lelképásztori eszélyesség sugalta tanácsok és intelmek meghiusultával — tekintettel a polgári hatóságok által csak gyengén respectált régi királyi leiratok és statutákra — a tekintetes szolgabírói hivatalok előtti fellépéseinknek mi módon lehetne sikert biztosítani?

A kerületi gyűlés mindenik tagja meg van lelkiesmeretileg arról győződve, hogy e tárgyra vonatkozólag kötelességének mindenkor eléget tett s hogy sikert nem lehet felmutatni, az nem mulasztásnak tudható be, hanem annak, hogy fellépéseiben az illető polgári hatóságoknál nem részszült kellő gyámolításban. Fájdalommal tapasztalta mindenik lelkész, hogy valahányszor akár szószéken, akár hatóság előtt a vadházasságok ellen kikelt, mindig anviszor gunyos kicsufolásokra talált és örökös ellenségeket szerzett magának. Hasonlóra számíthatunk most is, ha az előttünk fekvő 1884. évi Mártius 25-én 874. szám alatt kelt kegyelmes főpásztori rendelet értelmében közvetlen magunk lépének fel, s ezután fellépésünknek újból nem lenne semmi eredménye. Az előre látható kellemtelenségek kikerülhetése tekintetéből egy oly expediens lenne felveendő mely által ez ügy legalább részben — a mi beavatkozásunkon kívül megoldást nyerjen. A kerületi gyűlés erre vonatkozó határozatában így állapodik meg:

A jegyzőkönyv ezen pontja kivonathban, az említett kegyelmes főpásztori rendelet másolatban az esperesi hivatal útján a tekintetes szolgabírói hivatalnak küldetnék meg, és ez tisztelettel kéressék fel arra: hogy egy hivatalos napon a községi bírónak személyesen rendelje meg, hogy minden községben a vadházasságban élőket írják össze s az ugy bevett adatok nyomán az érintett kegyelmes főpásztori rendelet értelmében a főnállott erdélyi királyi Főkormányzatszéknek 1809. Agasztus 10-én 5467 és 1813. Október 21-én 8068 számok alatt kiadott s még most is érvényben álló rendeletei alapján, s ugy a pécsmegyei alispáni hivatalnak a szolgabírókhoz 1882. Október 21-én adott utasítás szerint a legszigorabb intézkedés mellett a már meglévő vadházasságokat megszüntetni s a még keletkezőket megakadályozni sziveskedjék.

IV.

Minő álláspontot foglaljon el a főt. lelkészkedő papság szemben a magas kormány által a kath. iskolák számára is ingyenesen küldött, de nem egészen korrekt katolikus irányu iskolai lappal?

Irodalom.

A „néptanítók lapja,” mely katolikus iskoláinknak a püspökök és káptalanoktól évenként bevett 50 ezerforint fejében a magas kormány által ingyen küldetik, miután az szent hitünk ágazatamegvető, vallás ellenes elveket foglal magában, és miután tanítóinkat a kísértő Sátán túrfangjával terekszik vallásos érzésükben megngatni és ilyen kifejezésekkel táplálja: „hogy a manap nem is olyan uralkodó elv a religio” „s arra szükség nincs is a népis-kolában sem.” „Az a nézet továbbá, hogy csak e vagy ama hit üdvözt, rége elavult: s komoly gonolkozásu ember ilyen nem is tanít.” A népnevelés főcélja az értelem és kéz ügyességeinek kifejtése, a vallás itt mellékes” ezen pölya lap senmi szín alatt katolikus iskoláinkban megtűrhető nem lévén a kerületi gyűlés e tárgyban következőleg határoz:

Addig is míg erre vonatkozólag Püspök urunk ó Excellentiája magas intézkedése és bölcs utasításához szerencsések lehetnénk alkalmazkodva a „néptanítók lapja” ba továbbra is küldetik úgy a mint megérkezett, gyűjtessék egybe és tétessék könyvtarba; helyette pedig Püspök ur Ó Excellentiája intézkedéséig is tanítóink számára, mint becsületes kath. érzésük es maguk tartásához illő lap az „Egri tanügy,” a templom pénztárából minden iskolának rendeltessek meg.

V.

Az egyházi és iskolai fekvőségnek az új kataszteri felmérés szerinti másolataihoz szükséges iverk együttes megrendelése,

Az 1875. évi tcz. által elrendelt s már teljesen bevégzett földadckataszteri munkálatokkal szemben követendő eljárás püspök urunk ó excellentiájának 1884. évi martius 30-an 1012. sz. a kibocsátott becses rendeletében keilően evén körvonalozva azok pontos betartására mindnyájan kötelezeteknek ismerjük magunkat:

Azért a kataszteri új birtokiverk másolatainak kiállításához szükséges iverk beszerzése sürgetos lévén, mint-hogy azt a Csikszeredai nyomdában is megkaphatók, a gyűlés határozata szerint onnan lesznek minden egyes lelkész által beszerzhetők, s a másolatok kiállítása pedig a kiüzött határidő keirteben mulhatlanul teljesítendők.

VI.

Az iskolai zárvizsgákat érintő eszmecseré: Az isk. zárvizsgák megtartása az isk. rendszabály megtartása mellett oly formán állapittatik meg, hogy a zárvizsgákat egy iskolánál sem szabad május 15-ke előtt megtartani.

A május 15-én tul tartandó vizsgák napját az iskolaszékek fogják kitűzni, miről a kerületi espereset értesíteni tartoznak, ki akadályoztatása esetén a vizsgák vezetésére helyettest fog kiküldeni.

VII.

Indítvány folytán a „Magyar Allam” főszerkesztőjének lovag Lonka Antal urnak a kath. ügy nagyszerű védelmében ditek magatartásáért megtámadtatásában és üldözésében tanusított kitartó türelméért a kerületi gyűlés dramát szavaz.

Török-Balinti plébános Zimándi Ignác urnak szintén bátor magatartásáért gratulal es kath. irányu kitűnő irodalmi munkasságaért a kerületi gyűlés teljes elismerésének jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

Több tárgy jelen ülésben felvéve nem lévén, a gyűlés véget ért es a jegyzőkönyv bezárattott.

K. m. f.

Veress Sándor,
kerületi jegyző.

— **Figyelmeztetés.** A közlő urnapi *szentes ünnep alkalmából van szerencsém a st. papság becses figyelmét a nálam még található »Urnapi körmenet«* című *tűzetkőre felhívni mely a nép közötti buzgóság emelésére alkalmasnak bizonyult. Leszállított ára 4 kr. Egy forinton felüli megrendeléseket bérmentesen eszközölök. Gyula-fehérvárt, 1884 május 23. Szabó István s. k. gymn tanár.*

A napi események köréből.

— Püspök urunk ó nagy méltóságának fogadtatása Kolozsvárt, hóv. f. hó 21. a bérálás szenteségének kiosztása végett rándult vala át, imposans volt. Erdély fővárosa, mely a jelenlegi Főpásztorban 10 évig vala szerencsés gondos és közszeretetlen álló lelkipásztortól tisztelhetni, példás lelkesültséggel törekedett ezen püspöki látogatást minél fényesebbé, emlékezetesebbé tenni. Szerdán, 21-én délután 4 óraker két küldöttség indult ki a Főrd felől érkező Főpásztor fogadására a telesi utra, egyik Kolozsvár kath. hölgyeinek küldöttsége Gyarmathy Miklósné vezetése alatt, a másik az egyházköztség képviselő testületének küldöttsége, a melynek nevében dr. Groisz Gusztáv egyetemi tanár üdvözölte az érkező Főpásztor. Templomozás után a tisztelgések következtek, este pedig a kath. tanuló ifjuság fátylós zenével vonult a plébánia elé a Főpásztor tiszteletére. Másnap reggel 9 óraker püspök ur ó nagyméltóság a nagy sz. misét mondott fényes segédlettel s értekeny hangon szolt a nagy piaci templomot zsufolóság megtöltő díszes közönséghez. Ezután kezdetet vette a bérálás, melyben a gyermekek es felnőttek egész sokasága részesült. Isteni tisztelet után 3 óraker díszebéd volt az újvilágban, melyet a katonai zenekar es talpraesett felkőszöntők egyaránt fűszereztek. Az emlékezetes ünnepély bővebb leírását lapunk legközelebbi száma fogja hozni.

— Nyissunk tért a jó tékony ságnak! A felső-porumbáki üvegtelep kápolnája hasonlít azon árva gyermekhez, kinek bizadalma lehet miundekeihez, de követeles senkitől sincs. Az üvegyár tulajdonosa a magas állam, bérlői zsidók, — munkási szegény, de buzgó katolikusok. A gyár óriási hegyek közt egy völgykatlanban van, es a telep díszes a kiskápolna, melynek gyarló faalkotmányon álló picziny harangjai, mint valami éhensíró gyermekek, oly értekenyen panaszojják el a kápolna elhagyatottságát. Első sorban az én szívem indult szánalomra felette, es a szelrőzsa minden irányában megindított kérelmemmel óhajtok segíteni rajta. Legelső jöltvőnk Püspök Urunk Ó kegyelnessége vala, ki egy pacifialis es egy karinggel megajándokozni méltóztatott. A fölszerelés es az isteni tisztelethez megkivántató cikkekken kívül szükségünk lenne egy harmoniumra is, bírván az ottani áll. tanítóknak — bárha ref. vallásu — ígérété, hogy a kántori teendőket készséggel elvállalja. Ezen okokból fordulok lapunk buzgó es adozatkész kegyes olvasóhoz, kérvén mely alázttal, hogy legjobb hajlamuk szerint ama szent ügyben rajtunk segíteni méltóztatassanak. Alsó-Porumbák, 1884 máj 20. Holló Kázmér.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr CSERNI BÉLA. FABIÁN SANDOR. GIDÓFALVY GERGELY. STRAUBERT ÖDÖN.